

מקורות לעיון במס' בבא בתרא: פרק יש נוהלין

דף ו

מרחשון תש"ע

מ. זילברמן

(קכ:) **שאלה בהקדש.** איתא בגמ' ומה כאן ראשי המטות אף להלן ראשי המטות למאי הלכתא אמר רב ששת שיש שאלה בהקדש וכו', ע"כ. והגמ' תלתא דין זה על מחלוקת ב"ש וב"ה אי הקדש בטעות הוי הקדש (נזיר ל:). ופירש רבינו גרשם (וכן ברש"י ערכין כג., ע"פ מתני' נזיר ל:), "שאם אמר שור שחור שיצא מביתי תחלה יהיה הקדש ויצא לבן מטעם שלא חישוב בלבו שיצא אלא שחור ובא לחכם לישאל על טעותו אם הקדיש אותו שור שיצא לבן או לא וכו'". וברשב"ם הוסיף להסביר ששאלה בהקדש מהני לבטל ההקדש למפרע אפי' להפקיע חיוב כרת, דכתב, "שאם שחט קדשים בחוץ ונתחייב כרת ואח"כ הלך אצל חכם להתיר לו הקדשו ומצא לו פתח של חרטה ועקר את הקדש מעיקרו ועבדיה כהקדש טעות איגלאי מלתא למפרע דלא הוה הקדש מעולם ופטור מכרת".

פסק הרמב"ם (פ"ד נדרים ה"ז), "וכשם שנשאלין על נדרי האיסור ומתירין אותו כך נשאלין על נדרי הקדש ומתירין אותו בין נדרי קדשי בדק הבית בין קדשי מזבח". והעיר הקרן אורה (נזיר לא: ד"ה ומסתימת) דמקור הרמב"ם להא דמתירין נדרי הקדש הוא מסוגיין, ותמה על הכ"מ שלא כך כתב.

כתב הריטב"א בסוגיין (ד"ה לומר וכן במכות כב. ד"ה מידי) דאין שאלה על הקדש שכבר בא לידי הגזבר. וכן פסק הרשב"א (שו"ת ח"א סי' תרנו) לענין צדקה דמאחר שמסר לאחר לזכות עבור העניים אינו יכול לשאול עליו. וכן פסקו הסמ"ע (חו"מ סי' קכה ס"ק כה) והש"ך (שם ס"ק כז ויר"ד סי' רנח ס"ק יח). ובהסבר הדבר כתב הש"ך (חו"מ שם ס"ק ו) על דרך שו"ת ר' בצלאל אשכנזי סי' טו (ע"ש בהרחבה) דאף דבעלמא אמרינן דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט דמי, וא"כ כיון דיש שאלה קודם שבא לידי הגזבר למה אין שאלה לאחר שבא לידי הגזבר, אין אמירתו לגבוה כמסירה ממש, דסוף כל סוף אינו אלא דיבור, וע"י שאלה אתי דיבור ומבטל דיבור. אבל כאשר מוסר לגזבר בפועל, דל אמירה מהכי, דלא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש, וכיון שעשה קנין בפועל שוב לא מהני האמירה דשאלה לבטל המעשה דמסירה לגזבר. ובשו"ת ושב הכהן להר"ר רפאל הכהן (סי' פה) הסביר דהיות ושאלה בהקדש מהני משום דהקדש בטעות לא הוי הקדש, כיון דמסר לאחר שוב אינו נאמן לומר דההקדש היה בטעות.

אך מהרשב"ם בסוגיין לא משמע כדברי ראשונים אלו, מדלא חילק בין קודם שבא הקרבן ליד הכהן לבין אחר שבא הקרבן ליד הכהן. ובמשנה למלך (פי"א מעשה קרבנות ה"ד) העיר דנראה דהתוס' בכריתות לא ס"ל כהריטב"א ודעימיה. דתנן בכריתות יג: יש אוכל אכילה אחת וחייבין עליה ד' חטאות ואשם אחד תמא שאכל חלב והי' נותר מן המוקדשין היוה"כ, ע"כ. והקשו התוס' שם אמאי לא חשיב ה' כגון נשבע שלא יאכלנו ואכלה. ותירצו "מידי דאיתיה בשאלה לא קתני ומוקדשין דתני אע"ג דהוה בשאלה מ"מ השתא שנשחטו ונזרקו דמן כהילכתא ליתא בשאלה". ומשמע דדוקא לאחר שנזרקו ונשחטו ליתא בשאלה, אבל מקודם לכן, אף אחר שנמסרו לכהן, איתיה בשאלה. [וע"ש במל"מ שהעיר דמתוס' סוטה ו: לא משמע כן.]

בשול"ת עמק יהושע סי' יז הביא כמה וכמה ראיות לשני הצדדים לאי מהני שאלה להקדש לאחר שבא לידי הגזבר. ושוב הציע שיש לחלק בין קדושת הגוף לקדושת דמים, דדוקא בקדשי בדק הבית לא מהני שאלה לאחר שבא לידי הגזבר. ולפ"ז אפשר דלא פליגי הראשונים הנ"ל. ע"ש שהאריך בדבריו. וראה גם בקהלות יעקב (ב"ב סי' לו אות ג) שכתב דברים דומים בקיצור. וראה עוד בזה בהע' 107 לריטב"א יבמות פח. אך כתב המהרי"ט אלגאזי (בכורות סוף פרק ד אות לה) דאין לחלק בזה בין קדושת בדק הבית לבין קדושת מזבח, דאם אין שאלה אחר שבא קדשי בדק הבית לידי הגזבר כ"ש בקדשי המזבח, ע"ש בטעם הדבר, והוכיח כן מדברי הריטב"א ביבמות, ע"ש.

(קכ:) בית דין שקול להתרת נדרים. כתבו התוס' (ד"ה שהפרשת נדרים), "אלא נראה לר"י דבלא קרא ידעינן [דבעינן ג'] דהא מדבעינן יחיד מומחה א"כ בהדיוטות לא סגי בחד ובעינן ב' ואין ב"ד שקול מוסיפין עליהן עוד אחד". ולכאורה ס"ל להר"י דלהתרת נדרים בעינן ב"ד שאינו שקול. ראה הריטב"א בסוגיין והרא"ש (נדרים עח. ד"ה להכשיר).
אך בשול"ת רע"א סי' עג מניח כדבר פשוט דאין חיסרון דב"ד שקול להתרת נדרים. ובספר נחל יצחק להג"ר יצחק אלחנן (חור"מ סי' ג ס"ג בא"ד וע"פ מש"כ ולהלן) תמה עליו.
בענין ב"ד שקל בדיעבד ראה בספר שער המשפט (חור"מ סי' יח סק"א), קהילות יעקב (סנהדרין סי' ג), וספר משנת יעב"ץ (או"ח סי' נג וחור"מ סי' ד אות ז).
בענין אי בעינן יחיד מומחה הסמוך להתרת נדרים ראה רשב"ם (ד"ה ה"נ ביחיד מומחה), רמב"ם (פ"ו שבועות ה"ה), והר"ן בנדרים (כג. ד"ה אין) בשם הרמב"ן.

החבורה הבאה תתקיים אי"ה בליל יום שני אחרי תפילת מעריב

הנושא – בית דין שקול להתרת נדרים (קיד:)